

Аліна Проценко,
студентка юридичного факультету
науковий керівник:
д.і.н., доц. **Маргулов А. Х.**
професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПОНЯТТЯ «ПРАВА ЛЮДИНИ»: ТЕОРЕТИЧНЕ РОЗУМІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Актуальність теми полягає у тому, що права людини є невід'ємною характеристикою кожної особи, яка належить їй з самого народження, незалежно від того, яка вона має віросповідання, расу, стать, походження та політичні чи інші переконання. В кожному правовому та демократичному суспільстві людина визнається найголовнішою цінністю держави, на неї спрямований весь механізм реалізації та задоволення її потреб, а також забезпечення її природних прав та свобод.

З'ясуванню сутності прав людини, історичного розвитку ідеї цього соціального й культурного явища присвячено велика кількість наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема С. Добрянського [1], Т. Ярошевської [2], В. Трубникова [3], Л. Глухарєвої [4], Д. І. Луковської [5] та інших, які здійснили спроби розкрити сутність прав людини, виявити те головне, що зумовлює їх об'єктивну потребу в розвитку людини й суспільства.

Дослідження загальнотеоретичних аспектів проблеми прав людини, у тому числі й економічних, соціальних і культурних прав пов'язане з науковими працями вітчизняних і зарубіжних учених, таких як М. Антонович, Ю. Білас, С. Верланова, В. Денисова, М. Козюбри, П. Рабіновича, О. Рудневої, С. Шевчука та ін[1].

Ще з часів буржуазної революції 18 століття були проголошені права першого покоління, тобто права, які засновані на традиційних цінностях права і свободи. До них входили право на свободу думки, право на релігію, рівність усіх перед законом, на недоторканість особи. Саме з цього часу права людини виходять на перше місце. Тоді вже й існували поодинокі нормативні закріплення прав людини, але такі випадки були досить рідко.

Наразі, крім усталеного поняття «права людини» у міжнародних документах, які стосуються прав людини, у національному законодавстві та в юридичній літературі використовуються такі терміни, як «основні права людини», «невід'ємні права людини», «основоположні права людини», «суб'єктивні права», «конституційні права і свободи», позитивні і негативні права, активні і пасивні права [6].

Варто зазначити, що існує багато розбіжностей в підходах до розуміння прав людини у випадках, коли існує потреба у захисті прав людини чи коли пропонується інакше тлумачення щодо «прав людини». У результаті така ситуація призводить до різних розумінь цього поняття [7, с.17].

Наприклад, велика юридична енциклопедія дає наступне визначення поняттю «прав людини»: «сукупність правил, що характеризують правовий статус особи, її приналежність, існування особи як повноцінного індивіда.»

Близькими до прав людини є суміжні категорії, такі як «права громадянина» і «права особи». Визначення сутності та походження прав людини як необхідного етапу в юриспруденції полягає в тому, щоб розкрити їхній зміст шляхом указівки на основні, істотні ознаки досліджуваного предмета, які відрізняють та виокремлюють його від інших суспільних явищ [6, с. 86].

У міжнародних документах і договорах, заснованих на положеннях Загальної декларації прав людини 1948 р., та загалом, які стосуються прав людини, зазначається, що права людини «впливають з властивої людській особі гідності»

Забезпечення прав людини та визнання їх недоторканими виражено й у нормативно – правових актах України.

Закон України «Про основи національної безпеки й оборони України» (ст. 3) серед об'єктів національної безпеки визнає людину й громадянина – «їхні конституційні права і свободи»[8]. У «Національній стратегії у сфері прав людини», затвердженій Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. права і свободи людини, їх забезпечення, поряд з подоланням економічної кризи, реформуванням державного управління тощо, віднесено до першочергових завдань у сфері національної безпеки й розглядаються як головний обов'язок, що має визначати зміст і спрямованість діяльності Української держави в усіх її зусиллях [9].

Отже, права людини визнаються найголовнішою цінністю у демократичному суспільстві. Також права визнається як феномен у контексті політично – правових явищ. Поняття «Права людини» розуміється як невід'ємні, природні, такі, що належать людині з моменту народження, а також характеризують її як повноцінного суб'єкта суспільства. Нормативно – правове закріплення прав і свобод людини є вираженням зв'язку людини та держави. Велика кількість підходів до розуміння прав людини свідчить про плюралізм думок щодо цього питання. Це свідчить про те, що права людини є поширеною темою для вивчення в наш час, такою що не стоїть на місці і стрімко розвивається. Лише при розумному та індивідуальному підході вони є збалансованими.

1. Добрянський С. Права і свободи людини: класична доктрина і сучасна концепція (до порівняльної характеристики) / С. Добрянський. // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2001. – Випуск 36. – С.3-7; його ж: Добрянський С. Інститут прав людини: до характеристики вихідних засад / С. Добрянський. // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2002. – Випуск 37. – С.3-9.

2. Ярошевська Т. Становлення і розвиток прав людини в Україні та в окремих інозе-

мних країнах / Т. Ярошевська. // Право України. – 2010. – № 11. – С.84-89.

3. Трубников В. М. Історія формування прав і свобод людини і громадянина/ В. М. Трубников // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна № 988. Серія : «Право». – Х.: ХНУ, 2011. – Випуск № 10. – С.292-296.

4. Глухарева Л. И. Понятие прав человека: теоретико-правовое и социогуманитарное определение [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pvlast.ru/img/pdf2004-4/6.pdf>.

5. Луковская Д. И. Понятие прав человека: многообразие подходов. Проблема универсальности прав человека // История государства и права. – 2007.– № 12. – С. 32-36.

6. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.

7. Георг Ломанн та Штефан Госепат. Вступ // Філософія прав людини / За редакції Ш. Госепата та Г. Ломанна; Пер. з нім. О. Юдіна та Л. Доронічевої. – 2-ге вид. – К.: Ніка-Центр, 2012. – С.15-31.

8. Про основи національної безпеки й оборони України : Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003. –№ 39. – Ст.351.

9. Національна стратегія у сфері прав людини: затверджена Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://www.president.gov.ua/documents/5012015-19364>.

Осипчук Р. С.

аспірант Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ З ВИКРИВАЧАМИ КОРУПЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ АНТИКОРУПЦІЙНОМУ БЮРО УКРАЇНИ

Взаємодія з особами, які викривають корупційні практики всередині установи, є невід'ємною складовою ефективною системою заходів запобігання корупції, яка відповідає кращим практикам та міжнародним стандартам у цій сфері.

Міжнародні стандарти захисту викривачів містяться у низці міжнародно-правових актів, зокрема Конвенції ООН проти корупції (ст. 33), Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією (ст. 22), Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією (ст. 9), які є частиною національного законодавства України.

Також, з метою встановлення загальних мінімальних стандартів, що забезпечують високий рівень захисту осіб, які повідомляють про порушення законодавства Європейського Союзу (викривачів), у жовтні 2019 року Європейським Парламентом та Радою Європи була прийнята Директива ЄС 2019/1937 про захист осіб, що повідомляють про порушення права Союзу (далі – Директива ЄС 2019/1937) [1].

Очікуваним кроком уніфікації напрацьованих у світі кращих практик захисту викривачів стала розробка Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) міжнародного стандарту ISO 37002 «Whistleblowing Management